

Elk van de twee is een kanjer, die volume en drukte genoeg heeft om een heel plein alleen te beheerschen. De symmetrie nu dier als van elkaar geschoven lits jumeaux posteerende gebouwen, verduidelijkt wat ik bedoel met de climax der monumentaliteit. Iets kan niet twee climaxen hebben, pal op elkaar. Het eene museum maakt het andere op die plaats onaanvaardbaar; ze ontnemen elkaar hun eenig mogelijk recht van zijn.

De beide armen, die het Louvre naar den Jardin des Tuilleries uitstrekt, zijn daarentegen gerechtvaardigd, omdat ze lateraal verbonden zijn en de leden uitmaken van één gebouw. De wet der monumentaliteit is niet gekrenkt.

In goede bouwtijdperken beging men zulke fouten niet, zelfs niet in de zwierige periode van het Barok. Het gewone huis, en zelfs de privaat-paleizen der grooten geven blijk van een zekere reserve. Eerst in de hoofdgebouwen, voor alles de kerken, zwelt het barokke pathos aan tot zijn hoogste vervoering. En dan nog meestendeels in het interieur. Dat is een goed beginsel. Pracht, praal, monumentaliteit en majesteit ontleenen hun recht van bestaan aan hun contrast met de omgeving. Waar dit contrast met het meer sobere niet langer gerespecteerd wordt, ondervinden we de verveling en de oppressie, die uitgaat van het 19e eeuwse grootstadsbeeld: de eindeloze, ongemotiveerde herhaling van zuilen en colommetjes, van gevelvelden boven ieder venster, van vrouwenfiguren en puttis, waar men maar kijkt. Hier is geen pathos, dat ze rechtvaardigt, geen climax, die er om vraagt. Ze verliezen alle zeggingsmacht, zooals een praatziek mensch alle magnetisme in zijn woorden mist. En dan komt hier nog bij, dat de 19e eeuw bouwtechnische eischen stelde, waarop de vormentaal der Renaissance niet was berekend. Het zakelijk karakter van den modernen tijd vroeg om het veelramengebouw, de woonkazerne, het groote kantoor en het regeeringsbureau. Economische noodzaak brengt de families van het gezinshuis over in de woonkazerne, en maakt dat de administratie van staat en bedrijf zich steeds grooter huisvest. Ditzelfde bezwaar geldt nóg, ook nu men allen ijdel ten toon van de bouwkasten heeft afgenomen en ze zijn geworden tot zakelijke constructies van ijzer en beton.

De moeilijkheid bij zulke bouwklompen is, dat ze zich niet esthetisch verbinden laten met dito andere. We houden een juxtapositie van kolossen of de eenheidsstraat. In het eerste geval krijgen we de nevenstelling van onverbonden accoorden, in het tweede wordt de straat één enkel orgelpunt. Tot een melos komt het niet. Dat ervaren wij eerst bij het in huizen gelede straatfront.

Het in enkelhuizen gelede straatfront is, omdat het plastisch den opbouw der maatschappij uit gezinnen laat zien, een waarborg tegen de monotone multiplicatie van ramen, in de lengte en in de hoogte, waartoe de blokbouw, de huurkazerne en het groote kantoor, ook de wolkenkrabber, ons onvermijdelijk dwingt. Niets is oncosmischer dan zulk een herhaling van hetzelfde.